

**Franeker, Oud Kaatsveld 15-31
Gem. Franekeradeel (Frl.)**

Een Inventariserend Archeologisch
Veldonderzoek

Steekproefrapport 2015-04/05

**Franeker, Oud Kaatsveld 15-31
Gem. Franekeradeel (Frl.)**

Een Inventariserend Archeologisch
Veldonderzoek

Steekproefrapport 2015-04/05

*Franeker, Oud Kaatsveld 15-31
Gem. Franekeradeel (Frl.)
Een Inventariserend Archeologisch Veldonderzoek*

Een onderzoek in opdracht van
Gemeente Franekeradeel
Steekproefrapport 2015-04/05
ISSN 1871-269X
auteur: drs. R. Exaltus, senior archeoloog
autorisatie: dr. J. Jelsma, senior archeoloog

De Steekproef werkt volgens de Kwaliteitsnorm
Nederlandse Archeologie 3.3

Foto's en tekeningen zijn gemaakt door
De Steekproef bv, tenzij anders vermeld.

© De Steekproef bv, Zuidhorn, april 2015

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd
en/of openbaar gemaakt zonder bronvermelding.
De Steekproef bv aanvaardt geen aansprakelijkheid
voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing
van de adviezen of het gebruik van de resultaten van
dit onderzoek.

De Steekproef bv
Archeologisch Onderzoeks- en Adviesbureau
Hogeweg 3
9801 TG Zuidhorn

<i>telefoon</i>	050 - 5779784
<i>fax</i>	050 - 5779786
<i>internet</i>	www.desteekproef.nl
<i>e-mail</i>	info@desteekproef.nl
<i>kvk</i>	02067214

Inhoud

Samenvatting

1. Inleiding	1
1.1 Aanleiding en doel	1
1.2 Locatie en administratieve gegevens	3
1.3 Bronnen	4
2. Veldonderzoek	5
2.1 Aanpak	5
2.2 Bodem, reliëf en archeologie	6
3. Conclusies en advies	8

Appendix I: Archeologische periodes

Appendix II: Boorbeschrijvingen

Samenvatting

In opdracht van Gemeente Franekeradeel is door De Steekproef bv een plangebied onderzocht ter hoogte van de huisnummers Oud Kaatsveld 15 tot en met 31 in Franeker, gemeente Franekeradeel. Op deze lokatie zullen rioleringswerkzaamheden plaatsvinden. De hiertoe benodigde graafactiviteiten kunnen tot aantasting van eventueel aanwezige archeologische waarden leiden. Het onderzoek was gericht op de vaststelling of dergelijke waarden in het plangebied aanwezig kunnen zijn.

Iets ten zuidwesten van deze locatie zal de uit 1923 daterende Oosterpoortdam worden vervangen door een brug. De voorgenomen werkzaamheden zullen leiden tot herstel van een meer oorspronkelijke situatie (brug over een open gracht) en de benodigde werkzaamheden zullen niet tot grondroering leiden ter plaatse van de fundering van de brug die hier tot 1923 heeft gestaan. Om deze reden heeft de provinciaal archeoloog, de heer G. de Langen, geoordeeld dat hier geen archeologisch onderzoek noodzakelijk is.

Het door De Steekproef verrichte onderzoek betreft derhalve slechts booronderzoek ter hoogte van de huisnummers Oud Kaatsveld 15 tot en met 31. Het bureauonderzoek is reeds eerder verricht door Antea groep (Munster & Tolsma 2015).

In het gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel is uitgegaan van een middelhoge kans op resten uit de periode ijzertijd tot de late middeleeuwen. In het gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel is uitgegaan van een middelhoge kans op resten uit de periode ijzertijd tot de late middeleeuwen. Om deze verwachting te toetsen zijn vier gutsboringen gezet.

Uit de resultaten van het booronderzoek blijkt dat in de diepere ondergrond van het plangebied natuurlijke wadafzettingen aanwezig zijn. De top hiervan ligt op anderhalf tot twee meter beneden het maaiveld. Hier bovenop ligt een rommelig kleipakket dat is vermengd met slooppuin. Dit puinbevattende kleipakket is waarschijnlijk opgebracht als ophogingspakket en is later afgedekt met een veertig tot tachtig centimeter dik pakket bestratingszand.

Behalve slooppuin zijn in geen van de boringen archeologische indicatoren gevonden die op de aanwezigheid van behoudenswaardige archeologische resten zouden kunnen wijzen.

In verband met het ontbreken van archeologische indicatoren, alsmede in verband met de aard van de bodem (opgebracht materiaal), geven de resultaten van het uitgevoerde onderzoek geen aanleiding tot het adviseren van beschermende en/of beperkende maatregelen of archeologisch vervolgonderzoek.

Figuur 1. Franeker, Oud Kaatsveld 11-31. De ligging van het plangebied binnen de rode ovaal. De afstand tussen de zwarte rasterlijnen is 1 kilometer. (Naar: Kadata.)

1. Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

In opdracht van Gemeente Franekeradeel, vertegenwoordigd door de heer D. Heppener, is door De Steekproef bv een plangebied onderzocht ter hoogte van de huisnummers Oud Kaatsveld 15 tot en met 31 in Franeker, gemeente Franekeradeel. Op deze lokatie zullen rioleringswerkzaamheden plaatsvinden. De hiertoe benodigde graafactiviteiten kunnen tot aantasting van eventueel aanwezige archeologische waarden leiden. Het onderzoek was gericht op de vaststelling of dergelijke waarden in het plangebied aanwezig kunnen zijn.

Iets ten zuidwesten van deze locatie zal de uit 1923 daterende Oosterpoortdam worden vervangen door een brug. De voorgenomen werkzaamheden zullen leiden tot herstel van een meer oorspronkelijke situatie (brug over een open gracht) en de benodigde werkzaamheden zullen niet tot grondroering leiden ter plaatse van de fundering van de brug die hier tot 1923 heeft gestaan. Om deze reden heeft de provinciaal archeoloog, de heer G. de Langen, geoordeeld dat hier geen archeologisch onderzoek noodzakelijk is.

Het door De Steekproef verrichte onderzoek betreft derhalve slechts booronderzoek ter hoogte van de huisnummers Oud Kaatsveld 15 tot en met 31. Het bureauonderzoek is reeds eerder verricht door Antea groep (Munster & Tolsma 2015). In het gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel is uitgegaan van een middelhoge kans op resten uit de periode ijzertijd tot de late middeleeuwen.

Het onderzoek bestond derhalve alleen uit een veldonderzoek door middel van boringen. Het doel van het veldonderzoek is het vaststellen van de mate van gaafheid van het bodemprofiel en de mogelijke aanwezigheid hierin van archeologische waarden. Hierbij wordt gekeken naar de bodemopbouw en de mate waarin deze intact is en naar het voorkomen van archeologische indicatoren, zoals bewerkt en verbrand vuursteen, aardewerk, bouwmetaal, bot en houtskool.

Figuur 2. Franeker, Oud Kaatsveld 15-31. Het plangebied gezien vanuit het noordwesten.

1.2 Locatie en administratieve gegevens

Het plangebied is ongeveer 4,5 hectare groot en is volledig bestraat.

De hoogte van het maaiveld bedraagt ongeveer 1,7 meter boven NAP.

Tabel 1. Franeker, Oud Kaatsveld 15-31. Administratieve gegevens van het onderzoeksgebied.

Provincie	Fryslân
Gemeente	Franekeradeel
Plaats	Franeker
Toponiem	Oud Kaatsveld
Coördinaten hoekpunten	165,796/577,728; 165,804/577,727; 165,782/577,647; 165,799/577,648
Bevoegde overheid	Gemeente Franekeradeel
Opdrachtgever	Gemeente Franekeradeel
ARCHIS OM-nr.	66289
ISSNnr.	1871 - 269X
Steekproef projectcode	2015-04/05
Geomorfologische context	Kwelderwal
NAP hoogte maaiveld	Ongeveer 1,7 m +NAP
maximale diepte onderzoek	2,0 m min maaiveld
Uitvoering van het veldwerk	14-04-15
Beheer en plaats documentatie	De Steekproef bv / Rijksdienst voor het Cultureel erfgoed (RCE)

1.3 Bronnen

Bij het onderzoek is gebruik gemaakt van de volgende bronnen (Tabel 2).

Tabel 2: Franeker, Oud Kaatsveld 15 -31. Geraadpleegde literatuur, bronnen en kaarten.

<p>ANWB, 2004. <i>Topografische Atlas Friesland 1:25000</i>. ANWB bv, Den Haag.</p> <p>Centraal Archeologisch Archief (CAA) en Centraal Monumenten Archief (CMA) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) [ARCHIS].</p> <p>Friese Archeologische MonumentenKaart Extra (FAMKE) www.fryslan.nl</p> <p>Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA) versie 3.3. College voor de Archeologische Kwaliteit (www.sikb.nl).</p> <p>Munster, B. van & J. Tolsma, 2015. <i>Bureauonderzoek Programmalocaties Waddenpoort te Franeker. 2015/13</i>. Antea Group Archeologie, Heerenveen.</p> <p>Schotanus, C. 1664. <i>Beschrijvinge van de Heerlyckheydt van Frieslandt. Facsimile-uitgave 1978</i>. De Tille bv Leeuwarden/Theatrum Orbis Terrarum bv, Amsterdam.</p> <p>Stichting voor Bodemkartering, 1978. <i>Bodemkaart van Nederland 1:50000. Blad 10</i>. StiBoKa, Wageningen.</p> <p>Stichting voor Bodemkartering, 1982. <i>Geomorfologische van Nederland 1:50000. Blad 10</i>. StiBoKa, Wageningen.</p> <p>12 Provinciën 2006/2007. <i>Atlas van Topografische Kaarten. Nederland 1955-1965</i>. Uitgeverij 12 Provinciën, Landsmeer.</p> <p>Uitgeverij Nieuwland, 2006. <i>Grote Historische Topografische Atlas ±1926-1934. Fryslân 1 : 25 000</i>. Uitgeverij Nieuwland, Tilburg.</p> <p>Uitgeverij 12 Provinciën, 2005. <i>Luchtfoto-Atlas Fryslân. Schaal 1:14000</i>. Uitgeverij 12 Provinciën, Landsmeer.</p> <p>Versfelt, H.J. & M. Schroor, 2005. <i>De Atlas van Huguenin: Militair-topografische Kaarten van Noord-Nederland 1819-1829</i>. Heveskes Uitgevers, Groningen/Veendam.</p> <p>Wolters-Noordhoff Atlasproducties, 1990. <i>Grote Historische Atlas van Nederland deel 2: Noord-Nederland 1851-1855, schaal 1:50000</i>. Wolters-Noordhoff, Groningen.</p> <p>Wolters-Noordhoff Atlasproducties, 1992. <i>Grote Historische Provincie Atlas 1:25000. Friesland 1853-1856</i>. Wolters-Noordhoff Atlasproducties, Groningen.</p> <p>www.watwaswaar.nl</p> <p>www.tresoar.nl</p>

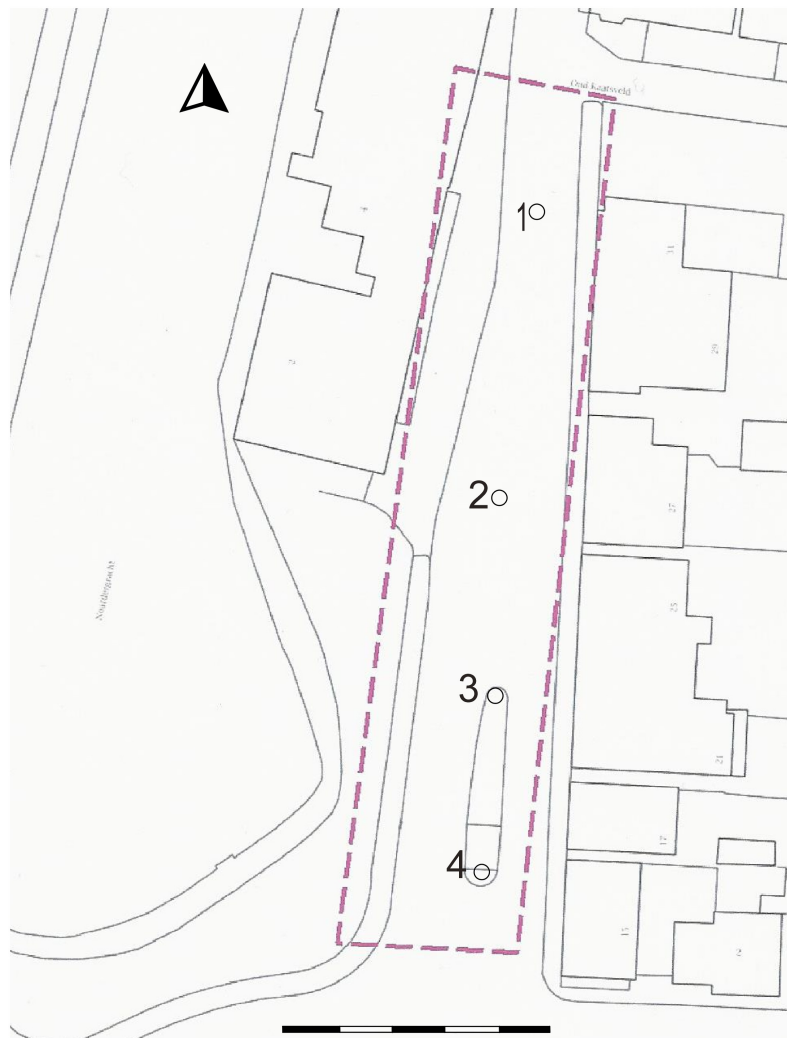
2. Veldonderzoek

2.1 Aanpak

Het plangebied vormde ten tijde van het veldonderzoek een weg die in twee richtingen in gebruik was en slechts in beperkte mate kon worden afgezet. Om deze reden is besloten het booronderzoek te beperken tot vier boringen die zo gelijkmatig mogelijk verdeeld zijn over het midden van de weg. De boringen zijn gelijktijdig uitgevoerd met de door Wiertsema & Partners verrichte milieuboringen.

Voor het booronderzoek is gebruik gemaakt van een guts met een diameter van drie centimeter. Alle boringen zijn doorgezet tot in de natuurlijke wadafzettingen.

De ligging van de boorpunten is afgebeeld in Figuur 3. De resultaten van de boringen zijn weergegeven in boorprofielen in Figuur 5.

Figuur 3. Franeker, Oud Kaatsveld 11-31. Boorpuntenkaart. De genummerde punten geven de uitgevoerde boringen weer [Bron: klic-melding].

2.2 Bodem, reliëf en archeologie

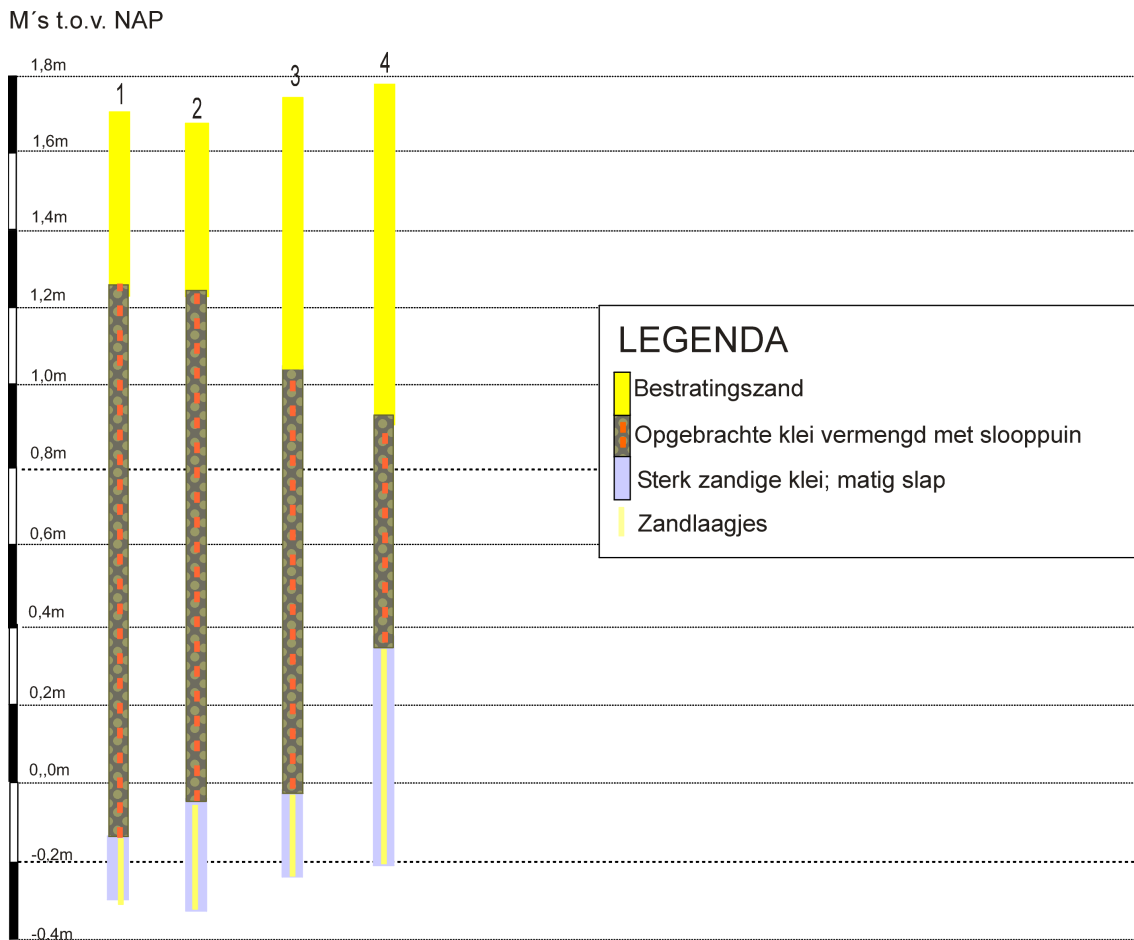
Bovenin alle boringen bevond zich een pakket bestratingszand. De dikte hiervan varieert van ruim veertig centimeter in de boringen 1 en 2 tot ruim tachtig centimeter in boring 4. Hieronder is in elk van de vier boringen een rommelig kleipakket aangetroffen dat bestaat uit brokken klei van uiteenlopend humus- en zandgehalte. Hiertussen komen talrijke resten slooppuin voor die bestaan uit brokken geel en oranje baksteen en uit brokken kalkmortel. Het lijkt om slooppuin te gaan van zestiende-zeventiende eeuwse bebouwing. De dikte van dit pakket loopt van noord naar zuid af van 1,4 meter in boring 1 tot zestig centimeter in boring 4. Hieronder zit een gelaagd zand-kleipakket. Het betreft natuurlijke wadafzettingen waarvan de top in de meest zuidelijke boring 4 op 0,35 meter boven NAP (1,46 meter beneden maaiveld) ligt en in de meest noordelijke boring 1 op 0,18 meter beneden NAP (1,80 meter beneden maaiveld). Het plangebied ligt ongeveer een meter hoger dan de terreindelen ten westen van de Noardergracht. Het ligt voor de hand dat deze hogere ligging het gevolg is van het opbrengen van het met sloopresten vermengde kleipakket.

Figuur 4. Franeker, Oud Kaatsveld 11-31. Foto van milieuboring 2 met boven (nog net te zien op de foto) het bestratingszand en onder het met slooppuin vermengde kleipakket.

Behalve slooppuin zijn in geen van de boringen relevante archeologische indicatoren gevonden.

In verband met het volledig ontbreken van archeologische indicatoren in het plangebied is geen vindplaatsbeoordeling uitgevoerd aan de hand van de waarderingstabel uit de KNA 3.3 (VS06).

Figuur 5. Franeker, Oud Kaatsveld 11-31. Weergave van de resultaten van het booronderzoek in de vorm van boorprofielen.

3. Conclusies en Advies

In het gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel is uitgegaan van een middelhoge kans op resten uit de periode ijzertijd tot de late middeleeuwen. Om deze verwachting te toetsen zijn door De Steekproef vier gutsboringen gezet.

Uit de resultaten van het booronderzoek blijkt dat in de diepere ondergrond van het plangebied natuurlijke wadafzettingen aanwezig zijn. De top hiervan ligt op anderhalf tot twee meter beneden het maaiveld. Hier bovenop ligt een rommelig kleipakket dat is vermengd met slooppuin. Dit puinhoudende kleipakket is waarschijnlijk opgebracht als ophogingspakket en is later afgedekt met een veertig tot tachtig centimeter dik pakket bestratingszand.

Behalve slooppuin zijn in geen van de boringen archeologische indicatoren gevonden die op de aanwezigheid van behoudenswaardige archeologische resten zouden kunnen wijzen.

In verband met het ontbreken van archeologische indicatoren, alsmede in verband met de aard van de bodem (opgebracht materiaal), geven de resultaten van het uitgevoerde onderzoek geen aanleiding tot het adviseren van beschermende en/of beperkende maatregelen of archeologisch vervolgonderzoek.

Wij wijzen er verder op dat in alle gevallen geldt dat indien archeologische materialen en/of sporen aangetroffen worden, deze gemeld dienen te worden bij de provinciaal archeoloog dr. G. de Langen (tel: 058-2925487) en bij de gemeente Franekeradeel conform Monumentenwet 1988, laatste wijziging van 1 september 2007, paragraaf 7, artikel 53 en verder.

Appendix I

Archeologische periodes Franeker, Oud Kaatsveld 11-31

<i>paleolithicum:</i>	<i>tot 8.800 vC</i>	<i>ijzertijd:</i>	800 - 12 vC
paleolithicum vroeg:	tot 300.000 BP	ijzertijd vroeg:	800 - 500 vC
paleolithicum midden:	300.000 - 35.000 BP	ijzertijd midden:	500 - 250 vC
paleolithicum laat:	35.000 BP - 8.800 vC	ijzertijd laat:	250 - 12 vC
paleolithicum laat A:	35.000 - 18.000 BP		
paleolithicum laat B:	18.000 BP - 8.800 vC	<i>Romeinse tijd:</i>	12 vC - 450 nC
		Romeinse tijd vroeg:	12 vC - 70 nC
<i>mesolithicum:</i>	8.800 - 4.900 vC	Romeinse tijd vroeg A:	12 vC - 25 nC
mesolithicum vroeg:	8.800 - 7.100 vC	Romeinse tijd vroeg B:	25 - 70 nC
mesolithicum midden:	7.100 - 6.450 vC	Romeinse tijd midden:	70 - 270 nC
mesolithicum laat:	6.450 - 4.900 vC	Romeinse tijd midden A:	70 - 150 nC
		Romeinse tijd midden B:	150 - 270 nC
<i>neolithicum:</i>	5.300 - 2.000 vC	Romeinse tijd laat:	270 - 450 nC
neolithicum vroeg:	5.300 - 4.200 vC	Romeinse tijd laat A:	270 - 350 nC
neolithicum vroeg A:	5.300 - 4.900 vC	Romeinse tijd laat B:	350 - 450 nC
neolithicum vroeg B:	4.900 - 4.200 vC		
neolithicum midden:	4.200 - 2.850 vC	<i>middeleeuwen:</i>	450 - 1.500 nC
neolithicum midden A:	4.200 - 3.400 vC	middeleeuwen vroeg:	450 - 1.050 nC
neolithicum midden B:	3.400 - 2.850 vC	middeleeuwen vroeg A:	450 - 525 nC
neolithicum laat:	2.850 - 2.000 vC	middeleeuwen vroeg B:	525 - 725 nC
neolithicum laat A:	2.850 - 2.450 vC	middeleeuwen vroeg C:	725 - 900 nC
neolithicum laat B:	2.450 - 2.000 vC	middeleeuwen vroeg D:	900 - 1.050 nC
		middeleeuwen laat:	1.050 - 1.500 nC
<i>bronstijd:</i>	2.000 - 800 vC	middeleeuwen laat A:	1.050 - 1.250 nC
bronstijd vroeg:	2.000 - 1.800 vC	middeleeuwen laat B:	1.250 - 1.500 nC
bronstijd midden:	1.800 - 1.100 vC		
bronstijd midden A:	1.800 - 1.500 vC	<i>nieuwe tijd:</i>	1.500 - heden
bronstijd midden B:	1.500 - 1.100 vC	nieuwe tijd A:	1.500 - 1.650 nC
bronstijd laat:	1.100 - 800 vC	nieuwe tijd B:	1.650 - 1.850 nC
		nieuwe tijd C:	1.850 - heden

Appendix II

Boorbeschrijvingen Franeker, Kaatsveld 11-31

Boorbeschrijving volgens ASB 5.1																		
Boor Nr	LDO	Lithologie						Kleur				Overige kenmerken						AIS
		GD	B K	BS	BZ	B V	B H	HK	TK	IK	VL K	CO	PLH	VS	SST	BHN	BI	
1	45	Z						GE									OPG	
	180	K			2			GR	BR		BR						OPG	
	200	K			3			GR						ZL			WAD	
2	42	Z						GE									OPG	
	170	K			2			GR	BR		BR						OPG	
	200	K			3			GR						ZL			WAD	
3	72	Z						GE									OPG	
	187	K			2			GR	BR		BR						OPG	
	200	K			3			GR						ZL			WAD	
4	88	Z						GE									OPG	
	146	K			2			GR	BR		BR						OPG	
	200	K			3			GR						ZL			WAD	

Betekenis van de afkortingen:

LDO – Onderzijde boortraject

Lithologie:

GD – Onverharde sedimenten: G = grind, K = klei, L = leem, V = veen en Z = zand

Bijmengsels: BK = bijmengsel klei, BS = bijmengsel silt, BZ = bijmengsel zand, BV = bijmengsel veen,

BH = bijmengsel humus. Betekenis toegevoegde cijfers: 1 = zwak, 2 = matig, 3 = sterk en 4 = uiterst.

Kleur:

HK = hoofdkleur, BL = blauw, BR = bruin, GE = geel, GN = groen, GR = grijs, OL = olijf, OR = oranje,

PA = paars, RO = rood, RZ = roze, WI = wit, ZW = zwart.

TK = Tweede kleur (kleurafkortingen als boven).

IK = Intensiteit kleur: LI = licht en DO = donker

VLK = Vlekken (V): 2^e en 3^e letter is kleurafkorting als boven, 1 = weinig, 2 = matig, 3 = veel

Overige kenmerken:

CO = Consistentie (C): ZSL=zeer slap, SLA=slap, MSL=matig slap, MST=matig stevig, STV=stevig

PLH = plantenresten (PL0 = geen, PL1 = spoor, PL2 = weinig, PL3 = veel); DW = doorworteld

VS = veensoorten

SST = Sedimentaire structuren; ZL is zandlagen

BHN = Bodemhorizont; BHC = C-horizont, BHBC = BC-horizont

BI = Bodemkundige interpretaties; BOV = bouwvoor, OPG = opgebracht, VRG = vergraven

GI = Geologische interpretaties; WAD = wad (getijden)afzettingen

AIS = Archeologische indicatoren